L'AIGUADOLÇ 43-44 (2014), pàg. 123-126 Edita: Institut d'Estudis Comarcals de la Marina Alta

LA VALÈNCIA "PROGRE" DELS SEIXANTA I SETANTA

Josep Bertomeu: *Capvespre.*
Lletra Impresa Edicions. Gandia, 2016

Antoni Prats

Un escriptor que als seixanta i tants anys publica el seu primer llibre, una novel·la sorprenent i a tenir en compte per diversos motius, no és un fet diguem-ne normal. Però no insòlit, perquè un hom pensa de seguida, salvant les distàncies de l'època històrica reflectida per ambdós llibres, en l'única novel·la de Joseppe Tomassi de Lampedusa, que el lector ja recordarà quina és. I a fe que Bertomeu reflexa en la seua novel·la "la formació de la classe intel·lectual i política del país" –més o menys pròxima al Partit Comunista, caldria afegir-, segons assenyala l'excel·lent carta-pròleg de Rafael Chirbes que precedeix la narració, referint-se, cal suposar, al que portem de Democràcia.

Podria pensar-se també que, al capdavall, amb aquesta literaturització de la seua joventut i la dels seus companys, l'autor ha pretès acomiadar una època trista –"mediocre" hi diu- del seu país, que llavors esperava un canvi que ells, com tants altres de la seua generació, haurien volgut força distint del que ha esdevingut. En definitiva, fer catarsi relatant allò que li cremava per dins, com havia aconsellat a Lampedusa la seua esposa, que era psicoanalista per cert. I com Pilar, la parella de Lluís, animava a fer al protagonista de *Crepuscle* (cap. XLII); perquè, en realitat, la narració, com podem saber els que coneguem de prop Pep Bertomeu, conté nombrosos elements autobiogràfics que no ve al cas enumerar. Tanmateix, sí convé referir-se al seu caràcter de lector empedreït de les literatures contemporànies, inclosa la novel·la negra, com el lector s'adona per les nombrosíssimes referències literàries al llarg del llibre, des del mateix inici de la narració ("Avui, 4 de juliol

Josep Bertomeu Moll

Capvespre

Novel·la

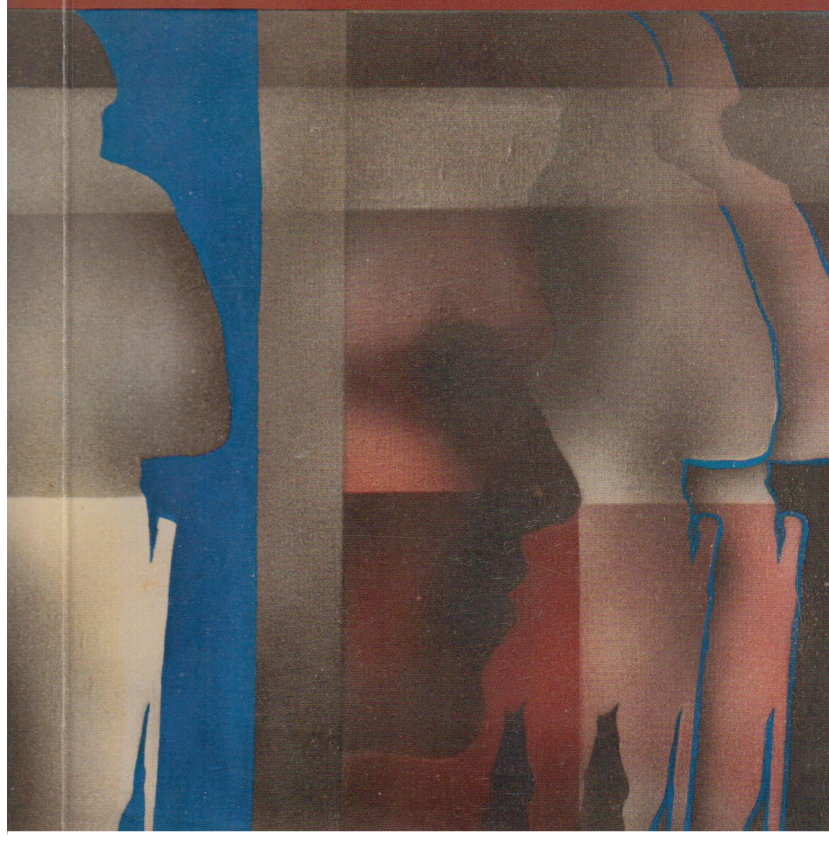

del 1977, ha mort Vladímir Nabókov.”), que, de fet, acota –o gairebé- el final de la història novel·lada, és a dir, l’etapa de maduració d’uns adolescents de mitjans de la dècada anterior. Així doncs, quant al protagonista i principal narrador, pocs dies després d’aquella data, mogut en part per un tràgic esdeveniment familiar, decidirà abandonar vells projectes personals i establir-se definitivament al seu lloc d’origen, és a dir, a Dénia. I fins a cert punt canviar de vida.

Possiblement, també altres personatges de la novel·la són transsumptes de personatges reals, que el que açò escriu pogué conèixer de lluny en els seus anys d’estudiant a València. Un dels més significatius dels que hi intervenen, Santiago, l’ideòleg del grup de Lluís, al qual li dedica un sentit homenatge en algunes de les pàgines més belles del llibre (cap. IX), era conegut als ambients estudiantils com a “Plató”, tot i que era estudiant –o ja professor?- de la Facultat de Ciències, potser perquè havia escrit un llibre assagístic, *Juventud y Progreso*, que publicava ciclostilat, segons es diu a la novel·la. A més a més, hi ajudava “el seu aspecte estrambòtic, fàcilment identificable” i el seu paper en les assemblees; perquè era “un dels fundadors del Sindicat Democràtic a València”. D’altra banda, hi ha l’Albert, molt ben explicat, el tipus de personatge de jove intel·lectual d’esquerres, immadur sempitern, que evoluciona envers l’escapisme del món de la droga. I encara, Sergi, gran amic del protagonista i, com ell, afeccionat a llargues converses literàries i disquisicions, que evoluciona envers els trotskisme. Fet i fet, ens trobem davant una galeria de crisis d’identitat personals i ideològiques, a voltes sorprenents, però d’uns comportaments en els que l’amistat sol ser un valor fonamental.

Aquest homenatge a una època, la de la darrera generació de la Dictadura, inclou la ciutat de València d’aleshores: el riu Túria (cap. III); la Societat Coral el Micalet, el jaz, els 4Z, el Raimon existencialista, Bagul Teatre (cap. X); Max Aub ocasionalment per València (cap. XI); els barris marítims, Malvarrosa i Natzaret (cap. XIV i potser el XXXVII, si no és un afegitó excel·lent per ell mateix); Vicent Andrés Estellés (cap. XV); els restaurants barats, freqüentats pels estudiants de l’època, com els menjadors del SEU, Casa Miguel i l’Havana (cap. XXII); el Barri del Carme (cap. XXXIX)... També hi ha un record d’admiració per a un personatge denier, significatiu per als joves esquerrans d’aleshores, el metge Joan Serrano (cap. XIII), així com un elogi, pel seu paper en la continuïtat de la lluita, a La Pirenaica (cap. XXIV), i un record d’admiració a John Coltrane i a altres músics de jaz

(cap. XXVIII). A més a més, cal destacar la narració (cap. XXXII) de la marxa pacífica sobre el Puig, una mostra del millor saber fer de la lluita política clandestina dels estudiants valencians d'aleshores.

Entrelligant aquests llocs, avatars i personatges, hi ha la parella protagonista, Lluís i Pilar. Però el seu paper no és merament estructurador, d'eix narratiu; sobretot, diria jo, aporta a la novel·la un exemple de les dificultats d'apropament dels sexes per l'ambient purità de l'època, que afectava tots els cercles socials, no sols els eclesiàstics, i penetrava les intimitats de tothom. Al cap. LI, potser el més extens del llibre, Bertomeu esbossa de passada una anàlisi general de la qüestió, i fa dir a un dels personatges secundaris coses com aquestes: "Nosaltres estàvem molt castrats, amb molta timidesa", "hem estat en el fons una gent, una gent molt reprimida", "les relacions amb una tia més com una cosa literària que no real".

Cap al final, la novel·la, a partit de les cançons nord-americanes de moda dels seixanta, hi ha un bell apunt sociològic (cap. LIII) no exempt de nostàlgia. I acaba –no oblidem que seguim a l'estiu de 1977- amb una breu reflexió del protagonista sobre l'evolució conscientment acomodatícia a un règim democràtic sota sospita, per tal d'"impulsar el procés, per no quedar diluïts dins de la mediocritat dels darrers quaranta anys." L'èpica d'una joventut generosa que, com apuntava Chirbes, "confonia la revolució amb la baralla amb els propis fantasmes".